

הסתם הוא גנב.

אבל אם נמצא העבד שהוא **לסטים מזויין**,
ודבר זה אינו שכיח בעבדים, והקונה לא
קנהו על דעת כן, (14) **או** שהיה העבד הזה
"מוכתב למלכות", שחטא למלכות עד
שציוה המלך להרוג אותו כל מוצאו, **אומר**
לו הקונה למוכר: **הרי שלך לפניך**. שזה,
מקח טעות הוא.

ומוכיחה הגמרא: **רישא**, שנמצא העבד
שהוא גנב או קוביוסטוס, **מאי טעמא?** מדוע צג-א
אין המקח בטל? והרי אין לך מום גדול מזה
שהוא גנב או קוביוסטוס!?

לאו, האם לא, **משום דרובא**, הכי איתנהו.
שרוב העבדים הם כך, ועל דעת כן קנה
אותו!

ומוכח שגם בממון הולכים אחר הרוב,
וקשיא לשמואל, כי לדבריו, שאין הולכים
בממון אחר הרוב, הרי זה כאילו שהקונה לא
ידע שהעבד הוא גנב, ואם כן מדוע לא הוי
מקח טעות! (15)

עדי שקר הם, כי אילו אכן היא היתה
בתולה, היו הרבה זוכרים שיצאה בהינומא,
שהרי אמרת כל אשה הנישאת בתולה, יש
לה קול! (12)

ומשנינן: **אלא**, לא כך אמר רבינא, שכל
הנישאת בתולה יש לה קול. **אלא רק רוב**
הנישאות בתולות, יש להן קול. וזו, **הואיל**
ואין לה קול, **איתרע לה רובא**, שהרוב של
"הנישאות בתולות יש להן קול" סותר
ומחליש את הרוב של "רוב נשים, בתולות
נישאות", והרי הדבר שקול, אם היא נישאה
בתולה או אלמנה, והמוציא מחברו עליו
הראיה. אבל אם יבואו עדים, נאמינם
שהיתה בתולה, כיון שיש מיעוט של בתולות
שאין להן קול, ומן הסתם זו היא מן
המיעוט.

תא שמע ראייה נגד שמואל, מהא דתניא
[קידושין יא]: **המוכר עבד לחברו, ונמצא**
שהעבד הוא **גנב או קוביוסטוס**, גונב
נפשות, (13) **הגיעו** לקונה. כלומר, הרי הוא
שלו, ואין המקח בטל בשל כך, מפני שסתם
עבדים, גנבים הם, והקונה עבד, יודע שמן

צריך להיות לה קול, הרי כאשר אין לה קול,
אמרינן שהקול עדיף מהעדות. ריטב"א.

13. כך מפרש רשב"ם ורש"י. והתוס' תמהו,
שמסקנת הגמרא היא שכל העבדים הם כן, וכי
כולם גונבי נפשות? והביאו מהר"ח לפרש שהוא
משחק בקוביא. תוס' ד"ה קוביוסטוס.

14. כך נראה מרש"י בשאר מקומות בש"ס.
והרשב"ם מפרש, שלסטים מזויין סופו ליהרג.
וכן מוכתב למלכות. והרי הוא גברא קטילא.

15. כתבו הראשונים, שהיה פשיטא לגמרא

לומר שנשאה אלמנה במיגו שהיה יכול לומר
פרעתי את הכתובה, שהרי על כרחך מדובר שלא
היה ביד האשה שטר כתובה, כי אם היה בידה,
היינו יכולים לראות אם כתוב שם מנה או
מאתיים?

ותירצו, שהגמרא הולכת אליבא דרב, שהוא
סובר במסכת כתובות שגם על ידי הגט יכולה
אשה לגבות כתובה, ואין הבעל נאמן לטעון
פרעתי. תוס' ד"ה ואמאי. ולפי זה קושיית
הגמרא רק מנתגרשה ולא מנתארמלה. מהרש"א]

12. ודאי שבעלמא עדות עדיפא מקול, אלא
שבאותה עדות עצמה, שאילו היתה אמת היה

הרי בעל השור משלם חצי נזק לפרה, עבור הפרה כיון שבודאי הזיק אותה, כדין תם שמשלם רק חצי נזק. וכן משלם הוא רביעי נזק לולד, שהואיל והדבר הוא בספק אם הוא חייב לשלם עבור הולד חצי נזק כדין שור תם, או שמא הוא פטור מכלום, הרי זה ממון המוטל בספק, וחולקין.⁽¹⁷⁾ ומשלם בעל השור עבור הולד רק רבע מהנזק, דהיינו חצי הממון המוטל בספק.

ומוכיחה הגמרא: ואמאי הוא משלם רק רביעי נזק לולד? לימא, הלך אחר רוב פרות שבעולם, ורוב פרות מתעברות ויוולדות ולד בר קיימא, ואינן מפילות. והא, גם פרה זו, היא מן הרוב, והיתה עתידה ללדת ולד בר קיימא. ומה שהפילה, ודאי מחמת נגיחה הפילה. ואם כן, על בעל השור לשלם את כל חצי הנזק גם עבור הולד, שהרי אין כאן ספק כלל שהשור שלו גרם להפלת

ומשנינן: לא רוב העבדים הם גנבים או קוביוסטוסים, אלא כולו הכי איתנחו. כולם הם כך, וגם שמואל מודה שאין כאן מקח טעות, שהרי זה הקונה יודע מכך, והרי זה כאילו אמר לו המוכר בפירוש שהעבד הוא גנב או קוביוסטוס.

תא שמע ראייה לדברי שמואל מהא דתנן בבבא קמא [מו א]: שור תם שנגח את הפרה שהיתה מעוברת, ונמצא עוברת מת מוטל בצדה, ואינו ידוע אם עד שלא נגחה, עוד לפני שנגח אותה השור, ילדה [הפילה אותו הפרה], ואין בעל השור חייב לשלם על הולד.

או אם משנגחה, רק לאחר הנגיחה ילדה, שמחמת הנגיחה הפילה אותו הפרה. ובעל השור חייב לשלם גם על מות הולד.⁽¹⁶⁾

16. הקשה הרע"א: לשמואל, שאין הולכים בממון אחר הרוב, אם כן, גם אם ידוע שהפרה הפילה מחמת הנגיחה, עדיין יש להסתפק, שמא העגל הוא מהמיעוט והיה נפל מקודם, ואין חייבים לשלם על נגיחת נפל. ואף שבעלמא אם המית בהמת חבירו אינו יכול ליפטר בטענה שמא היתה הבהמה טריפה, כי היות וכבר דנו עליה לענין שאר דברים, כגון לענין היתר אכילתה, ונפסק שהיא כשרה, ממילא גם לענין ממון חייבים עליה, אבל כאן בעובר, עדיין לא דנו עליו כלל, ורק עכשיו אנו דנים לענין התשלום, אם כן, נאמר שמא הוא נפל?

17. כדעת סומכוס, ורבנן חולקים עליו שבכל ספק בממון המוציא מחברו עליו הראיה. גמרא בבא קמא תחילת פרק שור שנגח את הפרה.

שמדובר באופן שהלוקח לא נתן עדיין דמים, ומחייבים אותו לשלם עבור העבד. והראיה מהסיפא, דקתני "אומר לו הרי שלך לפניך", ולא קתני "הרי זה מקח טעות". משמע, שעדיין לא שילם, ואין צריך רק להחזיר העבד.

[ונתכווננו לתרץ, שאם הלוקח כבר שילם, והמוכר מוחזק, מה מקשה לשמואל, והרי גם שמואל מודה שהולכים אחר הרוב להחזיק, ולא פליג אלא שאין מוציאים מכח רוב. ראה הערה 10].

והתורת חיים כתב, שמהרשב"ם משמע שהמעות ביד המוכר, ואף על פי כן מקשה הגמרא שלשמואל יוכל הלוקח להוציא מיד המוכר, כי היות ואין הולכים אחר הרוב, והדבר ספק אם העבד גנב או לא, אנן סהדי שהלוקח לא התכוון לקנות עבד כזה שהוא גנב.

הולד! ? (18)

ואיכא למימר מהצד השני, מאחורה אתא, יתכן שהשור בא מאחורי הפרה, והיא לא ראתה אותו קודם הנגיחה שתיבהל ממנו, ומינחה נגחה, והפילה. ורק מחמת הנגיחה הפילה, ובעל השור חייב לשלם על הולד.

ולכן, הוי ממון המוטל בספק. וכל ממון המוטל בספק, חולקין.

ודנה עתה הגמרא: **לימא כתנאי?** האם נאמר שרב ושמואל נחלקו במחלוקת של תנאים.

דתניא: **שור שהיה רועה בשדה יחד עם עוד שוורים השייכים לאנשים אחרים, ונמצא שור הרוג בצדו על ידי נגיחה או נשיכה, ואין ידוע מי הרג אותו, אף על פי שזה מנוגה, וזה מועד ליגה, שהשור הנמצא ליד השור ההרוג הוא שור המועד, או זה מנושך וזה מועד לישוך, בכל זאת אין אומרים "בידוע שזה נגחו וזה נשכו", ונחייב את בעליו על הנזק. אלא הדבר בספק, שמא שור אחר הרגו, כי אין הולכים בממון אחר אומדנא.** (20)

אלא ודאי, אין הולכים בממון אחר הרוב. אלא הדבר נשאר בספק שקול, ולכן הם חולקין ביניהם את הממון המסופק. וקשיא לרב, הסובר שגם בממון הולכים אחר הרוב.

ומשינינן: לעולם הולכים בממון אחר הרוב, והתם, **משום דמספקא לן**, שגם אם נלך אחר הרוב ונחליט שאכן הפרה הפילה את ולדה מחמת נגיחת השור, עדיין יש לנו ספק אם לחייב את בעל השור על כך:

דאיכא למימר, מצד אחד, מקמה אתא, יתכן שהשור בא כנגד הפרה, ומביעתותא, בגלל הפחד מהשור הבא לקראתה לנוגחה הפילה, עוד לפני הנגיחה. ואם כן, בעל השור פטור, שהרי אפילו אדם המבעית את חברו וגרם לו נזק פטור מלשלם, כי זה רק "גרמא", וגרמא בנזקין פטור בדיני אדם וחייב רק בדיני שמים. וכל שכן בהמתו של אדם שהבעיתה בהמה אחרת, שבעל הבהמה פטור. (19)

לפטור את בעל השור הוא בגלל שאפשר שקודם שנגחה ילדה, דהיינו שהפילה מעצמה ולא מחמת הפחד. משמע, שהספק הזה שמחמת הפחד הפילה אינו מספיק לפטור, אלא רק בצירוף המיעוט של בהמות מפילות.

ועוד, שאם היה זה ספק שקול, היינו אומרים סמוך מיעוטא שבהמות מפילות, לפלגא של מפילות מפחד, והוי ליה רוב לפטור. ומדוע מחייב סומכוס בחצי נזק?

20. ואין זה אפילו בגדר ממון המוטל בספק, שחולקין בו לפי סומכוס, כי מי יימר שהוא נגחו, שהרי יש עוד שוורים. ולא אמר סומכוס

18. ואף על גב שהמשנה סוברת כסומכוס ואין הלכה כמותו, כל שכן שקשיא לרבנן שסוברים שאינו משלם כלום שהמוציא מחברו עליו הראיה. ריטב"א.

19. התוס' כתבו, שאמנם יש רוב שהפילה מחמת הנגיחה ולא מחמת הפחד, אלא שמצרפים את המיעוט שמחמת הפחד למיעוט בהמות מפילות, ונחלש הרוב של רוב פרות מתעברות ויולדות, והוי ליה מחצה על מחצה. תוס' ד"ה איכא.

וכתב המהרש"א, שהתוס' הוכיחו שהספק הזה אינו שקול, מכך שהמשנה אומרת שהצד

בממון אחר החזקה, וגם לא אחר הרוב.

ודחינן: אמר לך רב: **אנא דאמרי, אפילו לתנא קמא. כי עד כאן לא קאמר תנא קמא התב, אלא דלא אזלינן בתר חזקה, אבל בתר רובא כן אזלינן, כי רוב עדיף מחזקה.** והתנא קמא יודה שהולכים אחר הרוב בדיני ממונות, למרות שלא הולכים בו אחר החזקה.⁽²²⁾

ושמואל אמר לך: אנא דאמרי, אפילו לרבי אחא. כי עד כאן לא אמר רבי אחא התב, אלא דאזלינן בתר חזקה, משום דהוא גופיה מוחזק, הגמל עצמו מוחזק להרוג בשעת תשמיש, ולכן אנו תולים שמן הסתם הוא זה שהרגו. אבל בתר רובא, שהוא דבר שאינו בגוף השור, אלא שמכח רוב השוורים שבעולם אנו רוצים לדון גם עליו, לא אזלינן.⁽²³⁾

תא שמע ראייה לשמואל, מהא דתנן

רבי אחא אומר: אם היה גמל האוחר בין הגמלים, העוסק בתשמיש רביעה [שדרך תשמישו אחר כנגד אחר] ודרך בהמות בשעת תשמיש להשתגע ולהכות בהמות שסביבם,⁽²¹⁾ **ונמצא גמל הרוג בצדו, בידוע שזה הרגו.** והיינו, רבי אחא חולק על תנא קמא, וסובר שהולכים אחר החזקה, שמן הסתם הגמל האוחר הוא שהרגו. וכל שכן בשור המועד, שכבר נגח שלש פעמים, שחזקה עליו שהוא זה שהרג את השור שלצדו.

מברוה, סברו בני הישיבה, דרובא וחזקה, כי הדדי נינהו. שדין אחד להם, שאם הולכים בממון אחר החזקה, הולכים גם אחר הרוב.

ואם כן, **לימא, רב דאמר כרבי אחא, שהולכים בממון אחר החזקה, והוא הדין שהולכים אחר הרוב.**

ושמואל דאמר כתנא קמא, שאין הולכים

שלשור המועד יש רוב שהוא נגח ולעומת זה יש רוב שוורים שבעולם שהם נגחוהו? ותירץ, שהגמרא ידעה גם בהוה אמינא שהחזקה עדיפא מרוב משום שהיא בגוף השור עצמו אלא שסברה שבכל זאת הא בהא תליא שאם אין הולכים אחר הרוב, גם אחר החזקה אין הולכים.

23. וזה לשון הרשב"ם: אבל בתר רובא דליתא קמן לא אזלינן. וכתב הרע"א, שמשמע כי ברובא דאיתא קמן גם שמואל מודה שהולכים אחר הרוב. וכך דייק התרומת הדשן מלשון הרשב"ם.

והקשה על זה, שהרשב"ם כתב לעיל על הגמרא "ושמואל אמר לך כי אזלינן בתר רובא באיסורא", כגון תשע חנויות מוכרות בשר

יחלוקן אלא בשור שנגח את הפרה, שאנו רואים שהשור נגח את הפרה ויש לנו להעמיד את הפרה על חזקתה שילדה רק עתה בשעת הנגיחה, ולכן הוי ממון המוטל בספק. רשב"ם.

21. כך מפרש הרשב"ם. והראשונים כתבו שרק הגמל עושה כן לפי שהוא צנוע בתשמיש [ראה רש"י בפרשת וישלח לב טז], והורג את המסתכלים עליו כשמשמש.

22. וזה גם הטעם של תנא קמא שפוטר את שור המועד, כי הולכים אחר הרוב ואמרינן רוב שוורים שבעולם נגחוהו. רשב"ם. וראה רש"ש. כתב המהרש"א שיש מקשים לפי זה מה היתה ההוה אמינא של הגמרא שרב סובר כרבי אחא, שגם אם רובא וחזקה כי הדדי נינהו הרי

במשנתנו: המוכר פירות לחברו, וזרען ולא צמחו, ואפילו זרע פשתן. אינו חייב באחריותו.

מאי לאו, האם אין משנה באה לומר, שאפילו זרע פשתן, דרובא לזריעה ובני, שרוב הפשתן הנקנה בעולם מיועד לזריעה, ואפילו הכי, לא אזלינן בתר רובא לבטל את המקח משום שהפשתן לא היה ראוי לזריעה.

וקשיא לרב! (24)

ומשנינן: תנאי היא, מצינו שנחלקו בזה תנאים, אם הולכים בממון אחר הרוב, ורב יסבור כאותו תנא הסובר שהולכים בממון אחר הרוב.

דתנאי: המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו. אם היו אותם הפירות זרעוני גינה

שאינו נאכלין כלל, חייב באחריותו.

ואם היו זרע פשתן, שראוי גם לאכילה, נאמרו בזה שלש דעות:

א. אינו חייב באחריותו, דברי תנא קמא.

ב. רבי יוסי אומר: נותן לו דמי זרע. המוכר צג-ב חייב להחזיר לקונה את הכסף ששילם עבור זרע הפשתן. משום שהולכים אחר הרוב, ורוב הפשתן שבעולם נקנה לזריעה, והרי זה מקח טעות.

ג. אמרו לו חכמים לרבי יוסי: אמנם רוב הפשתן בעולם נקנה לזריעה, אך הרבה אנשים לוקחין אותו לדברים אחרים, למאכל ולרפואה. וכנגד אדם אחד שקונה עשרה סאים לזריעה, יש מאה אנשים שקונים סאה אחת [ביחד] למאכל ולרפואה. (25) והולכים

שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה. ומשמע, שבממון כפי האי גוונא אין הולכים אחר הרוב, אף שהוא רובא דאיתא קמן.

וכתב באילת השחר, אפשר שהרשב"ם כאן לא כתב כן אלא לדברי רבי אחא, שמוציאין ממון על ידי חזקה, וצריך לחלק משום שבחזקה, הגמל עצמו מוחזק. ואם כן הוא הדין ברובא דאיתא קמן, שהוא דומה לחזקה, גם הולכים אחר הרוב. אבל לרבנן, שגם בחזקה לא מוציאין ממון, הוא הדין ברובא דאיתא קמן שאין מוציאין ממון. והרשב"ם לעיל אזיל אליבא דרבנן, ולכן כתב שאפילו ברובא דאיתא קמן אין הולכים אחר הרוב.

24. כתב הרשב"ם, שאין לתרץ שגם המשנה סוברת שהולכים אחר הרוב אלא שאין הולכים אחר רוב הפשתן הנמכר בעולם אלא אחר רוב האנשים שקונים פשתן, והם קונים אותו למאכל ולרפואה כמו שהגמרא אומרת לקמן. שאם כן,

לא היתה המשנה צריכה להשמיענו שאפילו בזרע פשתן אינו חייב באחריותו. שהרי יש שם רוב לטובת המוכר, והוא רוב האנשים שקונים פשתן, ומדוע שנלך אחר רוב הפשתן יותר מאחר רוב האנשים. אלא ודאי המשנה באה לומר שאפילו בזרע פשתן, שיש שם רוב לטובת הלוקח כי הולכים אחר רוב הפשתן, בכל זאת אין הולכים בממון אחר הרוב.

ועוד כתב, שאם לא היינו מוצאים מחלוקת תנאים בזה, היינו מתרצים כן מתוך הדחק אליבא דרב שהתנא של המשנה סבור שהולכים אחר רוב האנשים. אבל כיון שמצאנו מחלוקת תנאים ניחא יותר לתרץ שמחלוקת רב ושמואל תלויה במחלוקת תנאים.

25. הקשה הרש"ש [במשנה], האיך יתכן שרוב הפשתן שבעולם נזרע, שהרי מבואר בגמרא בבא מציעא [קה ב] שלכל הפחות הארץ מצמיחה פי ארבע מהזרעים, ואם כן, בכל שנה יצמח פי